

Studie Gelders Genootschap helpt eigenaren bij zorg, kennis en verhalen

Oost-Achterhoek rijk aan oude interieurs

Het Gelders Genootschap bestudeert in Aalten, Oost Gelre en Winterswijk historische interieurs. Het team inventariseren bekeek in de regio inmiddels 150 panden en hoopt nog veel meer interieurs in kaart te brengen.

TEKST: MARLIEKE DAMSTRA FOTOGRAFIE: IEMKE RUIGE

Het onderzoek, in opdracht van de drie gemeenten in het oosten van de Achterhoek, gebeurt in samenwerking met de provincie Gelderland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Doel is zoveel mogelijk interieurs te beschouwen. Niet alleen van woonhuizen en boerderijen, maar ook van religieus- en industrieel erfgoed.

Kennis daaromtrent stelt de lokale overheden volgens de onderzoekers naar verwachting beter in staat eigenaren te ondersteunen bij de zorg voor hun interieur.

Herkenning en herinnering

Het project heeft het Gelders Genootschap geleerd dat historische interieurs mensen op verschillende manieren met elkaar verbinden. Daarbij gaat het om het delen van verhalen, ervaringen en herinneringen.

Bijvoorbeeld herinneringen aan het interieur van een lagere- of middelbare school zoals het Graafschapcollege, locatie Schralenstein, in Groenlo, kroegen zoals café Schiller te Aalten of de oude *kökkene* (woonkeuken) in de boerderij van opa en oma. Verhalen die het waard zijn om te koesteren en door te vertellen aan volgende generaties.

Eigenaren weten vaak veel over wat zich in hun huis heeft afgespeeld; niet zelden hebben zij een bouwdoossier aangelegd met rekeningen, bouwtekeningen en andere documenten en hebben ze de bouwgeschiedenis nagezocht.

Interieurelementen kunnen zelf ook voor verbinding zorgen, o.a. door gemeenschappelijke vraagstukken omtrent onderhoud en duurzaamheid, of de context waarin het interieur is

ontstaan (bijvoorbeeld doordat het door eenzelfde ambachtsman of architect is gebouwd of ontworpen - MD).

Traditioneel, maar verrassend modern

De regio Oost-Achterhoek staat bekend om zijn relatief onaantastbare landschap met prachtige scholtegoederen en boeren erven.

Het projectteam van het Gelders Genootschap trof in boerderijen tal van fraaie interieurs aan, waarbij de eigenaren er vaak bewust voor hadden gekozen het voorhuis en vooral de *kökkene* in oude staat te laten en zelf in het achterhuis te gaan wonen.

Trots op voorhuis en 'de kökkene'

Zo is het Luikenhuis in Winterswijk waarvan de keitjesvloer stamt uit 1877 prachtig bewaard gebleven. Keitjesvloeren werden gelegd met keitjes die boeren van het erf en uit de omgeving haalden. Ze werden op kleur gesorteerd en in simpele of uitgebreide patronen in klei of leem gelegd.

Een ander vloertype dat in het Oost-Gelderse veel voorkomt is de kannescheur- of potscheuren vloer. Die werd gelegd met stapelsteentjes

die pottenbakkers gebruikten in de keramiekoven, in feite afval- of restmateriaal dat een nieuwe functie kreeg. De schitterende vloer in het Caspershuus (1905) in Aalten is ermee voorzien.

Art nouveau-stijl

Het project van het Gelders Genootschap brengt niet alleen boerderij-interieurs in kaart, maar ook bijzondere woonhuizen die in de verschillende kernen zijn opgetrokken.

FOTO LINKERPAGINA: WINKELPAND VAN TE KORSCHOT IN ART NOUVEAU-STIJL TE WINTERSWIJK.

HET INTERIEUR VAN DE VOOR- EN ACHTERKAMER VAN VILLA DE VINKENBURG IS UITGEVOERD IN OUD-HOLLANDSE STIJL (FOTO GELDERS GENOOTSCHAP).

HET CASPERSHUIS IN AALTEN HEEFT EEN KENMERKENDE OPZET MET CENTRALE BOEZEM (BOEZEM). DE HAARDPLAAT, DATEREND UIT 1830, IS AFKOMSTIG UIT EEN ANDERE BOERDERIJ. DE VLOER IS VOORZIEN VAN EEN KANNESCHEUR- OF POTSCHURENVLOER. DE OSSENBLOEDRODE KLEUR IS ORIGINEEL.

Markant voorbeeld is te vinden in de Prins Hendrikstraat te Winterswijk. Het overgrote deel van de huizen aldaar is ontworpen door de Friese architect Jacob Johannes Post (1873-1951), inclusief zijn eigen woning.

Post bouwde onder andere in de stijl van de art nouveau. De oplettende liefhebber kan andere woonhuizen en winkelpanden van zijn hand niet missen. Aan het begin van de 20e eeuw zal men zich hebben vergaapt aan de rijk gedecoreerde gevels van de winkelpanden met grote, goed verlichte etalages, zoals de manufacturenwinkel met woonhuis en pakhuis in het centrum van Winterswijk die tot stand kwam in 1908-09 in opdracht van de winkelier Gerrit Hendrik te Kortschot.

Stadsvilla Aurora

Het eigen woonhuis van Post (1904), stadsvilla Aurora, is opvallend goed bewaard gebleven. Het toont een mix van traditionele en lokale elementen, en moderne invloeden. De gang en het trappenhuis hebben een traditionele opzet.

De terrazzovloeren zijn vervaardigd door de in Aalten en omgeving werkzame Italiaanse familie Monasso; de cassetelambrisering is voorzien van bijzondere kleine melkglazen panelen met oudhollandse motieven, geschilderd in een techniek die geglaazuurde tegels nabootst. De trapbalusters zijn vormgegeven in neorenaissancestijl.

Het moderne is terug te vinden in de industrieel vervaardigde stucornamenten in art nouveau stijl in de voor- en

achterkamer. De vormgeving van de plafonds sluit aan bij het exterieur en het glas-in-lood. Vooralsnog is onbekend wie de leveranciers zijn van de stucornamenten en het glas-in-lood.

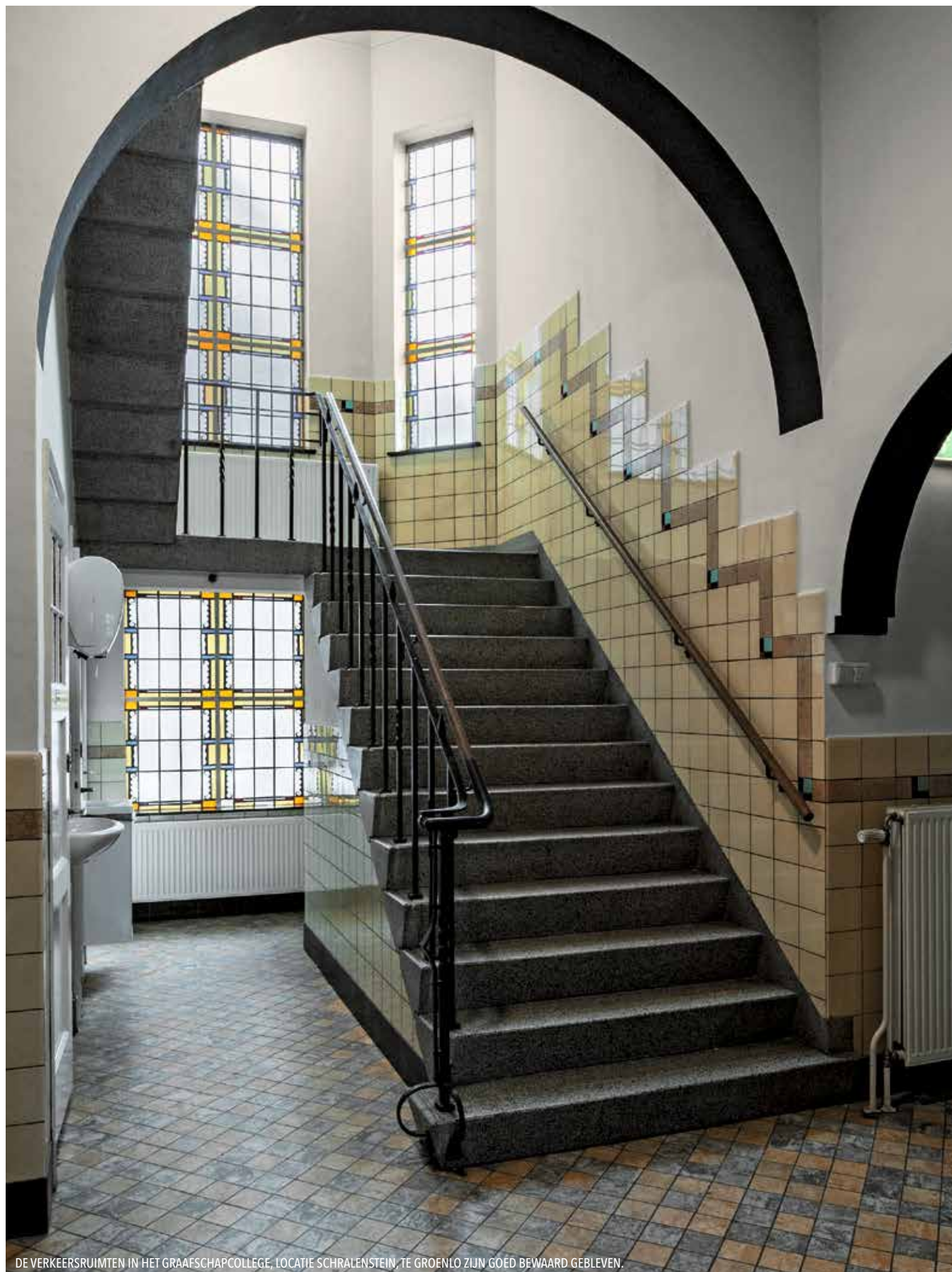

De Vinkenburg

De Vinkenburg in Bredevoort is in 1915 gebouwd en daarmee iets jonger dan het woonhuis van architect Post. Het pand, onderdeel van een interessant ensemble fabrikanterevilla's en fabrieksgebouwen aan de Misterstraat, houdt verband met de opkomst en ontwikkeling van de textielindustrie in de regio.

Het gemeentelijke monument is het eerste huis in de straat dat is voorzien van elektrisch licht en stromend water. Het

VILLA DE VINKENBURG IN BREDEVOORT GENIET PRACHTIG GLAS-IN-LOOD, GELEVERD DOOR DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE GLASFABRIEK J.J.B.J. BOUVY. HET RAAM TOONT HET ROTTERDAMSE STADSWAPEN EN VERWIJST NAAR DE GEBOORTESTAD VAN HENRIËTTE, DE VROUW VAN TEXTIELFABRIKANT GIJUS SEVINK (FOTO GELDERS GENOOTSCHAP).

DE VERKEERSRUIMTEN IN HET GRAAFSCHAPCOLLEGE, LOCATIE SCHRALENSTEIN, TE GROENLO ZIJN GOED BEWAARD GEBLEVEN.

DE GANG MET TRAPPENHUIS VAN VILLA AURORA IS NOG GEHEEL IN ORIGINELE STAAT. DE LAMBRISERING IS VOORZIEN VAN TEGELS MET OUDHOLLANDSE MOTIEVEN. DE TERRAZZOVLOEREN IN DE VESTIBULE EN GANG ZIJN VERVAARDIGD DOOR DE AALTENSE FIRMA MONASSO.

VILLA AURORA IN WINTERSWIJK NIET LANG NA DE BOUW. IN DE VOORTUIN ZIT HET GEZIN POST MET EEN ONBEKENDE DAME. OP HET BALKON STAAT DE DIENSTBODE (COLLECTIE PARTICULIERE EIGENAAR).

heeft een traditionele plattegrond met een centrale gang. Links zijn de vertrekken gericht op representatie, rechts de daagse eetkamer en daarachter de keuken.

De inrichting van de kamers *en suite* is uitgevoerd in oudhollandse stijl. Welke vakman verantwoordelijk is geweest voor de uitmonstering van deze kamers, is niet bekend. Aan andere onderdelen in het huis kunnen wel namen van leveranciers worden verbonden.

Het glas-in-lood werd geleverd door De Koninklijke Nederlandsche Glasfabriek J.J.B.J. Bouvy. Het overgrote deel van de 43 glas-in-loodramen is gekozen uit catalogi en zijn ontworpen door Toon Berg (1877-1967).

Het bovenlicht boven de voordeur is vermoedelijk speciaal voor De Vinkenburg vervaardigd. Het toont het Rotterdamse stadswapen, de geboorteplaats van Henriëtte, de vrouw van textielabrikant Guus Sevink. Ook de leverancier van de stucornamenten is bekend: het betreft de Amsterdamse firma Ateliers van Gips- en Droogstuc Ornamenten Silberling & Zoon.

Nog tenminste 100 interieurs

De inventarisatie van het Gelders Genootschap in de Oost-Achterhoek is niet voorbij. Dit jaar hoopt het projectteam nog zeker 100 interieurs in kaart te brengen.

Ook zijn er nog veel vragen. Bijvoorbeeld welke leveranciers waren in de streek actief? Ze komen niet alleen uit het

westen des lands, maar logischerwijs ook van over de grens uit Duitsland. Daarnaast waren er architecten zoals J.J. Post, Jan Brill en Gerard Schouten die veel hebben gebouwd maar

waarvoor in de literatuur (zeker voor wat betreft interieurs) nauwelijks aandacht is.

In de volgende fase van het onderzoek worden daarom de resultaten van de inventarisaties verder thematisch onderzocht en verwerkt in een overzichtspublicatie. De eerste aanzet daartoe is gegeven in het rijkelijk geïllustreerde *Jaarboek van het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers nr. 44*.

Zie ook de rubriek boeken op pagina 88.

KEITJESVLOER IN WINTERSWIJK. DERGELIJKE VLOEREN WERDEN GELEGD MET VELDKEITJES, TERUGGEVONDEN OP HET EIGEN ERF. KEITJESVLOEREN ZIJN VAAK VOORZIEN VAN SYMBOLEK EN/OF DATERING EN INITIALEN (FOTO GELDERS GENOOTSCHAP).